MEHMET ATIF BENDERLİOĞLU (1910-1992)*

Türk Siyasetçi

Şerif DEMİR

Anahtar Kelimeler: Demokrat Parti, Senatör, Ankara

Mehmet Atıf Benderlioğlu (1910-1992), 1910 yılında Yozgat/ Akdağmadeni'nde dünyaya geldi. Babası Hüseyin Hami Bey, annesi Firdevs Hanım'dır. Baba Hüseyin Hami Bey, Malatyalı'dır. Uzun yıllar reji müdürlüklerinde ve Meclis Umumi Azalığında çalıştı. Dedeleri Afganistan'ın Benderabat şehrinden geldiğinden aile soy isim olarak Benderlioğlu'nu tercih etti. Anne Firdevs Hanım Rumelili'dir. Dört çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu olarak dünyaya gelen Benderlioğlu'nun bir ağabeyi ve iki kız kardeşi vardır. Atıf Benderlioğlu, ilk ve ortaokulu Malatya'da okudu. Lise eğitimini 1930'da Sivas'ta, yükseköğrenimini 1934'de Ankara Hukuk Fakültesinde tamamladı.

Benderlioğlu üniversite eğitimine devam ederken Ankara Kadastro Heyetinde ve Ankara Sulh Hukuk Mahkemesinde zabıt kâtibi olarak çalıştı. Ankara Askerî Fabrikalar Hukuk Müşavirliğinde görev aldı. Hukuk eğitimini başarıyla tamamladıktan sonra 30 Aralık 1934'de Ankara Adliyesinde aday hâkim olarak mesleğe başladı. 14 Mart 1935'te Maliye Bakanlığı Hukuk Müşavirliğinde 2. Mümeyyiz oldu, 17 Şubat 1938'de 1. Mümeyyizliğe yükseldi. 28 Haziran 1938'de askere giderek silah altına alındı. Bu arada 8 Eylül 1938'de Muhterem Hanım ile evlendi. 31 Aralık 1938'de Yedek Subay Okulundan Yd. Tank Asteğmen rütbesiyle kıt'aya çıktı. 30 Haziran 1939'da Yd. Teğmenliğe yükseltildi. 26 Şubat 1940'da askerlikten terhis olarak Maliye Bakanlığına döndü. Bakanlıkta Başhukuk Müşavir Yardımcılığı yaptı. Benderlioğlu, Maliye Bakanlığındaki görevine devam ederken 19 Haziran 1940'da tekrar askerî eğitime alındı. 2 Ekim 1940'da ordudan Yd. Üsteğmen olarak tamamen terhis oldu.

Atıf Benderlioğlu, askerlik görevini tamamladıktan sonra Sümerbank Genel Müdürlüğünde avukat olarak çalışmaya başladı. Aynı dönemde Ankara Ticaret Odası ve Umumi Mağazalar TAŞ'nin avukatlığını da yaptı. Çok partili hayata geçişle birlikte Benderlioğlu, 1946'da DP saflarından siyasete katıldı. DP Ankara İl Başkanlığı görevinde bulundu. Bu dönemde Sümerbanktan ayrılarak serbest avukat olarak çalışmaya devam etti.

3 Ekim 1950'de gerçekleştirilen yerel seçimlerde Benderlioğlu, Ankara Belediye Başkanı seçildi. Görevine çok bağlı olan Benderlioğlu, memlekete hizmette oldukça heyecanlıydı. Dönemin muhalif yayın organlarından *Akis* mecmuası Benderlioğlu'nun bu heyecanını şöyle anlatmaktadır. Kasım ayının en soğuk Ankara sabahlarında, sokakların sararmış yapraklardan temizlenmesine nezaret etti. Erkenden Sıhhiye'ye geçip Ankara Belediyesinin otobüs garajında ilk seferlerine hazırlanan şoförlerin, bekçi ve biletçilerin dertlerine ortak oldu. Ankara'yı mahalle mahalle dolaştı. Halkın şikâyetlerini bizzat dinledi. Şehrin en önemli sorunu olan su meselesini çözmek amacıyla büyük gayret sarf etti.

Belediye Başkanı olarak Benderlioğlu, “Parti tefriki göstermeden iyi, dürüst tanındı.”. Şehrin sorunlarını çözmek için çok çalıştı. Ankaralılar da bu başkanı çok sevdiler. Bu dört yıllık başkanlık dönemi başarılı hizmetlerle geçti. Benderlioğlu, 18 Mart 1954’de milletvekili adayı olabilmek için belediye başkanlığından istifa etti.

Atıf Benderlioğlu, 1954 yılında yapılan genel seçimlerde Ankara’dan milletvekili adayı oldu. Halkın büyük teveccühüyle Meclise Ankara milletvekili olarak seçildi. Benderlioğlu, yasama çalışmalarını yakından izledi. DP Meclis Grup Başkanlığı yaptı. Belediyecilik üzerine yapılan yasa faaliyetlerine büyük katkılarda bulundu. Benderlioğlu parlamenter görevinin yanında DP Genel İdare Kurulunda da yöneticilik yaptı. Partinin çeşitli idari kademelerinde sorumluluklar üstlendi. Benderlioğlu, 1957 genel seçimlerinde Ankara’dan aday olmadı. Parti içerisinde yaşanan aksaklıkları ve yapılan yanlışlıkları bizzat ifade etmekten de çekinmedi. Fakat Benderlioğlu’nun bu uyarları pek dikkate alınmadığından DP, Ankara’da seçimleri kaybetti. Benderlioğlu, 11. Dönem Meclise Yozgat milletvekili olarak katıldı. Bu dönemde Başbakan Adnan Menderes’in kurmuş olduğu 23. Hükûmette Benderlioğlu, 9 Aralık 1959’da Millî Eğitim Bakanı olarak yer aldı. Benderlioğlu bu görevini 27 Mayıs Askerî Darbesi'ne kadar sürdürdü.

Atıf Benderlioğlu, darbe sonrasında tutuklanarak Yassıada’ya gönderildi. Mahkemede “Vatan Cephesi”, “İstanbul-Ankara Olayları” ve “Anayasayı İhlal” suçlamasıyla yargılandı. Savcılık son DP Hükûmetinde bakan olarak yer aldığı için ağır cezalar verilmesini istedi. Fakat mahkemede diğer bakanlara nazaran daha hafif bir ceza aldı. Mahkeme, Benderlioğlu’nun "Anayasayı İhlal Suçu"ndan Türk Ceza Kanunu’nun 146/3 üncü maddesi gereğince on sene ağır hapis ve ömür boyu kamu hizmetlerinden uzaklaştırılmasına, Ankara’da emniyet gözetimi altında üç sene dört ay bulundurulmasına ve 200 TL maktu harç alınmasına oy çokluğuyla karar verdi.

Atıf Benderlioğlu, 27 Ekim 1964’de Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel’in af yetkisini kullanmasıyla Kayseri Cezaevinden tahliye oldu. Benderlioğlu, 30 Aralık 1964’de Ankara Barosundaki kaydını güncelleyerek serbest avukat olarak çalışmaya başladı. 1 Ağustos 1967- 2 Haziran 1975 tarihleri arasında Ankara Ticaret Odasında hukuk müşavirliği yaptı. Adalet Partisinden siyasete tekrar giren Benderlioğlu 12 Ekim 1975-12 Eylül 1980 tarihleri arasında Cumhuriyet Senatosunda Ankara Senatörü olarak görev yaptı. Benderlioğlu, 12 Eylül Askerî Darbesi ile ikinci kez siyasetin dışında kaldı.

Siyasetten ayrıldıktan sonra sanatsal faaliyetlere yoğunlaşan Atıf Benderlioğlu, ilk kişisel sergisini Ankara Akbank Çankaya Şubesi Sanat Galerisinde açtı, müzikle de amatörce ilgilendi. Benderlioğlu yayın faaliyetleri de gerçekleştirdi. Atıf Benderlioğlu, Alaattin Öğelman ile birlikte hazırladıkları *İktisadi Devlet Teşekkülleri Hukuku* (Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara 1944) adlı kitabı yayımladı. Atıf Benderlioğlu, “Ankara’da İlk Şehir Planlama Çalışmaları ve Yenimahalle Uygulaması” (*Başkent*

Söyleşileri, Kent-Koop Yayınları, Ankara 1990) eserlerinin yanında *Ankara Barosu Dergisi*, *Millî Kültür* ve *Musikî* mecmualarında çeşitli yayınlar yaptı.

Benderlioğlu evine ve ailesine çok düşkündü. Ailesiyle birlikte zaman geçirmekten büyük keyif alırdı. Bakanlık yaptığı dönemde de mütevazı bir evde yaşadı, lüksü ve sefahati sevmezdi. Neşeli, esprili, sağduyulu ve ikili ilişkilerde oldukça başarılıydı. Meclis içinde vakur, kendisinden emin ve saygı duyulan bir parlamenterdi. Meclis dışında sözüne güvenilen ve toplum tarafından değer gören ve büyük itibar sahibi bir kişilikti. Sporu yakından takip ederdi; sıkı bir Fenerbahçe taraftarı olarak bilinirdi.

Evli ve üç çocuk (Babür, Emine Mehlika ve Hüseyin Reha) babası olan Atıf Benderlioğlu, 27 Nisan 1992'de Ankara'da vefat etti. Kabri Ankara Cebeci Asrî Mezarlığı'ndadır.

Kaynakça

Akis. (1958, 7 Haziran). C. XIII, S. 213.

ARSLAN, Z. ve TARAKÇI, S. (1991). *Türk Parlamento Tarihi, 11. Dönem Biyografiler (1957-1960)* (C. III). Ankara: TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Kurum No: 10 9 0 0, Yer Bilgisi: 105 330 1.

ÇOKER, F. (1999). *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri* (C. II). Ankara: TBMM Yayınları.

Komisyon. (2010). *TBMM Albümü 1950-1980* (C. II). Ankara: TBMM Yayınları.

Mehmet Atıf Benderlioğlu Dosyası, TBMM Genel Evrak ve Arşivi.

TBMM Zabıt Ceridesi, D.11, C. VII, İ. 39, 18 Şubat 1959.

* Bu madde, Şerif DEMİR, "Mehmet Atıf Benderlioğlu (1910-1992)", Atatürk Ansiklopedisi, https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/962/Mehmet-Atıf-Benderlioğlu-(1910-1992) adresinden Atatürk Araştırma Merkezi tarafından verilen izinle alınmıştır.